

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בשבת פרשת תזריע (החודש) תשע"ט לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף צ"ג

למלכי אומות העולם מתשרי מנינן ע"ש. והנה בגמרא (שם ב:) דרשוה מקראי, אמנם לא מבואר טעם הדבר שמונים למלכים מניסן (ועיין בחידושי הר"ן שם).

*

וי"ש לומר בהקדם מאמרם במשנה (ראש השנה ל). התקין רבי יוחנן בן זכאי שיהא יום הנף כולו אסור ניום הנפת עומר כולו אסור לאכול מן החדש, ומדאורייתא משהאיר מזרח מותר, כדאמרינן (מנחות סח.) כתוב אחד אומר עד עצם היום הזה וכתוב אחד אומר עד הביאכם וגו' הא כיצד, בזמן הבית עומר מתיר, ובזמן שאין עומר עצם היום מתיר]. ופריך בגמרא מאי טעמא, ומשני מהרה יבנה בית המקדש, ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו בהאיר מזרח עכשיו נמי ניכול, ולא ידעי דאשתקד לא הוה עומר האיר מזרח התיר, השתא דאיכא עומר עומר מתיר. ופריך דמיבני אימת, אילימא דאיבני בשיתסר הרי האיר מזרח התיר, אלא דאיבני בחמיסר מחצות היום ולהלן לשתרי, דהא תנן הרחוקין מותרין מחצות היום ולהלן לפי שאין בית דין מתעצלים בו. ומשני לא נצרכא דאיבני בחמיסר סמוך לשקיעת החמה אי נמי דאיבני בליליא ע"כ. וברש"י ואם תאמר היכי משכחת לה דאיבני בחמיסר ביום טוב, ודאיבני בלילה, והא קיימא לן (שבועות טו:) דאין בנין בית המקדש לא ביום טוב ולא

הנה אנו קורין קודם חג הפסח ארבע פרשיות, כמבואר במשנה (מגילה כט.) קורין בפרשת שקלים (להודיע שיביאו שקליהן באדר כדי שיקריבו באחד בניסן מתרומה חדשה), בשניה זכור (לסמוך מחיית עמלק למחיית המן), בשלישית פרה אדומה (להזהיר את ישראל לטהר שיעשו פסחיהן בטהרה), ברביעית החודש הזה לכם (ששם פרשת הפסח. ובאבודרהם (לארבע פרשיות) כדי שיכינו אנשים את עצמם לעלות לרגל) ע"כ. והנה בזמן שבית המקדש היה קיים, היו קורין להזכיר זאת להעם להכין עצמם לקיימם בפועל. ובזמן הזה קורין אותה זכר למקדש (חינוך מצוה קה), וכדי לקיים מה שנאמר (הושע יד-ג) ונשלמה פרים שפתינו (לבוש או"ח סימן תרפה-א).

ונראה עוד טעם בקריאת פרשיות אלו גם בזמנינו קודם חג הפסח. וגם למה קבעו קריאת פרשת זכור ביניהם, שהיא מצוה שאינה מיוחדת כלל לימים הללו רק כל השנה כולה. ונבאר גם כן מה דאיתא במשנה (ראש השנה ב.) באחד בניסן ראש השנה למלכים [רגילים] היו למנות זמן שטרותיהם לשנות המלך, משנה שעמד בה המלך, כדאמרינן (גיטין פ.) משום שלום מלכות, וקבעו חכמים אחד בניסן לתחלת שנתו, ואפילו עמד בשבת או באדר כלתה שנתו משהגיע ניסן, ויתחילו למנות לו שנה שניה]. ואמרו (שם ג.) דלא שנו אלא למלכי ישראל, אבל

בני אדם שהיו עוד במקדש ראשון, ויש לחוש למכשול,
על כן התקין שיהא יום הנף כולו אסור.

*

אמנם יש לומר עוד, דלכאורה תמוה, הא ימות השנה
הם שנ"ד ימים, והחשש שיבנה בחמיסר סמוך
לשקיעה, הוי מיעוטא דמיעוטא, ואיך חששו לחששא
רחוקה כל כך. ונראה הכוונה דאיתא בגמרא (ראש השנה
יא:): רבי יהושע אומר בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל,
מנלן, אמר קרא (שמות יב-מב) ליל שמורים, ליל המשומר
ובא [לגאולה] מששת ימי בראשית ע"כ. ומבואר מזה
דגאולה העתידה תהא בליל פסח. וכמו שביאר בטורי
אבן (שם) דשני מיני קיצין איכא לביאת בן דוד, כדאמרינן
(סנהדרין צח.) רבי יהושע בן לוי רמי כתיב (ישעיה ס-כד)
בעתה, וכתיב אחישנה. זכו אחישנה לא זכו בעתה. והאי
דשמעתין מיירי מבעתה ובליל זכו, אבל בקץ דאחישנה
ובדזכו אין זמן קבוע לדבר, אלא כל יומא זימניה הוא,
וכדאמר ליה משיח התם לרבי יהושע בן לוי היום אם
בקולו תשמעו (תהלים צה-ז). ומשום הכי בנדר נזירות ביום
שבן דוד בא אסור כל ימות החול ביין (עירובין מג.), דלמא
זכו וכל יומא זימניה הוא ע"ש.

ועל כל פנים זמן ביאת משיח בעתה היא בליל פסח,
ואם כן כיון שאנו מקווים שתיכף אחר הגאולה ירד
המקדש משוכלל מן השמים, והיינו ש'במהרה' תיכף אחר
הגאולה יבנה בית המקדש, הרי יהא זמנו בחמשה עשר
בו, ושפיר יתכן שיתמשך הגאולה של קיבוץ גלויות עד יום
חמשה עשר אחר שקיעת החמה או בלילה שלאחריו, ואז
יבנה המקדש, ולא יוכלו להקריב העומר עד חצות, על כן
גזרו שיום הנף כולו אסור. [ונראה גם כן, שכיון שעצם
הבנין 'יבנה מהרה', שהרי תרד משוכלל מן השמים, ועל
כן שפיר יש לחוש שיבנה גם ביום טוב ובלילה, ויש לגזור
על היום הנף שיהא כולו אסור].

בלילה, הני מילי בנין בידי אדם, אבל בנין העתיד לבא
בידי שמים הוא ע"כ. ולכאורה יש להבין מה שהקדים
'מהרה יבנה בית המקדש' שאינו נוגע לענינינו, דגם אם
יבנה המקדש לאחר זמן רב, יש גם כן לחוש. ובפשטות
הכוונה, שאגב הזכרתו בנין המקדש מזכירים אותו
בלשון 'במהרה', שאנו מצפים ומתפללים לבנינו שיהא
מהרה.

ונראה עוד דלכאורה תקשה הלא רבי יוחנן בן זכאי
היה בחורבן בית שני, ומדוע לא תיקנו כן תיכף
בחורבן בית ראשון, שיהא יום הנף אסור, שלא יאמרו
אשתקד מי לא אכלנו בהאיר מזרח. והגם כי אין חשש
דאיבני בחמיסר או בלילה, כי בנין השני לא היה בידי
שמים, על כל פנים הוי להו לתקן שיהא יום הנף אסור
עד חצות, כמו בזמן שהמקדש היה קיים. וצריכין לומר
דכיון דבחורבן ראשון ידעו שהוא רק לזמן קצר, וכמו
שאמר הכתוב (ירמיה כט-ז) כי כה אמר ה', כי לפי מלאת
לבבל שבעים שנה אפקוד אתכם, והקמותי עליכם את
דברי הטוב להשיב אתכם אל המקום הזה ע"כ. ויהיו אז
הרבה מבני ישראל שראו עוד הבית הראשון, וכמו
שנאמר (עזרא ג-יב) ורבים מהכהנים והלוויים וראשי
האבות הזקנים אשר ראו את הבית הראשון ביסדו זה
הבית בעיניהם בוכים בקול גדול. וממילא הם יזכרו
ההלכה ויפרסמו ויודיעו כי בזמן שמקדש קיים אסור
לאכול משהאיר המזרח. ומה גם שהיו עוד נביאים
בישראל, ביחד עם עזרא שהעלה אותם מן הגולה, ועל
כן אין חשש כל כך שיוכשלו, מה שאין כן בחורבן בית
שני, שזמן הגאולה סתום, ויתכן שיתארך הגלות להרבה
מאות שנה, כמו שאנו רואין בעינינו, על כן יש לחוש
שישתכח הדין שהעומר מתיר, ויאמרו מי לא אכלנו
בהאיר מזרח. וזהו שהקדים 'מהרה יבנה המקדש', הרי
צריכין לתפלה שבנין המקדש תהא במהרה, כי זמן הקץ
סתום, ואם כן יתכן שיהא נמשך חורבנו עד שלא יהיו

אמנם ראיתי במעשה רוקח (פ' בא) שכתב באופן אחר, [וכנראה דסבירא ליה כמו שכתוב בטורי אבן שם, דמדאמר רבי יהושע 'בניסן' עתידין להגאל, אלמא כל החודש ראוי לביאת בן דוד, ושפיר יתכן שיבוא הגואל ויבנה המקדש כבר בתחלת החודש, ולמה חששו שיבנה בחמיסר דייקא]. וכתב דאיתא בגמרא (סנהדרין כ): שלשה מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ, להעמיד להם מלך, ולהכרית זרעו של עמלק, ולבנות בית המקדש. וזה הוא הסדר שלהם, תחלה מלך ואחר כך הכרתת זרעו של עמלק, ואחר כך בנין בית המקדש כדמסיק התם. ואיתא בזוהר (פ' פנחס רמט.) דלעתיד יהיה מלחמת ה' בעמלק דהיינו שרו של אדום כידוע, בי"ד בניסן. וזהו רמז בפסוק (שמות יז-טו) 'כי יד' היינו י"ד בניסן' על כס-יה מלחמה לה' בעמלק. וכן מבואר בכל הספרים דביעור החמץ בי"ד בניסן, מרמז על ביטול היצר הרע, והוא ס"ם ושר של עשו שיש לו ק"ל מחנות. וזהו נוטריקון 'עמלק', ע"ם ק"ל מחנות, ועתיד הקב"ה להעבירו מהעולם בי"ד בניסן מלחמה לה' בעמלק.

ובזה מבואר החשש של רבי יוחנן בן זכאי, 'מהרה יבנה המקדש בניסן' וקודם י"ד אי אפשר לבנות, דהסדר תחלה להכרית עמלק ואחר כך בנין בית המקדש, ומלחמת עמלק יהיה בי"ד בניסן, ואם כן אי אפשר להבנות קודם י"ד בניסן, ולכך קאמר 'שמא יבנה בחמיסר או ששה עשר', ולכך התקין ש'יהא יום הנף כולו אסור'. ולכך אנו מבקשים בליל פסח 'אדיר הוא יבנה ביתו בקרוב', דמיד אחר הכרתת עמלק שהוא י"ד בניסן יוכל לבנות הבית ע"כ.

ומעתה כיון שקודם שנצטוו להכרית זרעו של עמלק ולבנות המקדש, נתחייבו מתחלה להעמיד מלך, אם כן בניסן שעתידין להגאל, מתחלת החודש נעמיד מלך, שהוא מלך המשיח הגואל, ולאחריו בי"ד

ניסן תהא מחיית עמלק, ובמהרה יבנה המקדש אחר זה. על כן למלכי ישראל אנו מונין מחודש ניסן, כדי להעלות על זכרונינו שעיקר מלכות ישראל תתחיל בחודש ניסן, שאז יתגלה מלך המשיח, ושנותיו ימנו מחודש ניסן.

ולפי זה מה שאנו קורין פרשת שקלים בכל שנה, אין זה רק לזכר למקדש, דציון היא דורש אין לה (ירמיה ל-יז), מכלל דבעיא דרישה (ראש השנה ל.), או על דרך ונשלמה פרים שפתינו, אלא אנו מקוים ומצפים בכל שנה, שבחודש ניסן הבא עלינו נגאל, ובמהרה יבנה המקדש, ונצטרך להקריב קרבנות משקלי ישראל. על כן בבוא חודש אדר משמיעין על השקלים, להזכיר אותנו להכין השקלים על חודש ניסן זו הבא עלינו, שנוכל להקריב בה קרבן ה'. ושוב אנו קורין פרשת זכור, מחיית עמלק, לעורר שבי"ד ניסן הבא עלינו לטובה נזכה לבער החמץ שרו של אדום. אלא שמקדימין אנו לקרותו קודם פורים להסמיכו למחיית המן ובניו מזרע עמלק.

*

ועל דרך זה יש לומר גם בקריאת פרשת פרה ופרשת החודש, דלא מיבעיא אם נגאל בתחלת החודש ויבנה המקדש תיכף, הרי נוכל לעשות הפרה אדומה ולהטהר, ולעשות הפסח בזמנה. אך גם אי נימא שבנין המקדש לא תוכל להיות קודם שיכרתו זרעו של עמלק ביום י"ד, עדיין יתכן שיבנה המקדש עוד ביום י"ד קודם חצות, ונוכל גם כן להקריב הפסח במועדו, דטומאה הותרה בציבור. אלא גם אם לא יבנה המקדש קודם חצות, עדיין נוכל להקריב הפסח, דהא אמרינן (זבחים סב.) שמקריבין אף על פי שאין בית [נדקדושת הבית קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא] ע"ש. ומעיקרא דדינא יכולים להקריב קרבן פסח גם בזמן הזה בלי בית, וטומאה הותרה בציבור, אלא דהפוסקים כתבו לחוש

בשלישי ובשביעי ולעשות הפסח בטהרה. ועל כן אנו קורין קודם ניסן, הן פרשת פרה אדומה, והן פרשת הפסח, כדי שנזדרזו לקיים מצותם, אם נזכה להגאל בניסן הבא עלינו לטובה.

*

ובזה נראה ליתן טעם לשבח, על מה שאנו אוכלין בפסח מצה בתחלת הסדר, ושוב בסוף הסעודה אנו אוכלים מצה פעם שנית לאפיקומן. והוא כי בהיות שמצה זו שאנו אוכלין הוא על שם החירות, שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם הקב"ה וגאלם. ואנו מקוים שבלילה זו תתקיים גם הגאולה העתידה, וכפשוטו הכתוב הלילה הזה לה' שמורים לכל בני ישראל לדורותם (שמות יב-מב). ובבעל הטורים (שם) שחלק הקב"ה ליל ט"ו לשנים, חציו ליציאת מצרים, וחציו השני לגאולה העתידה ע"ש. על כן אנו אוכלין בסופו שוב מצה, וזהו הודאה על החירות מגלות זו שאנו שרויים בו, אשר פתאום יבוא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים (מלאכי ג-א). ועל כן קורין אותו 'צפון', כי גאולה זו צפונה זמנה באיזה פסח תהא, ומלבא לפומא לא גליא (קה"ר יב-ז). ומגודל האמונה על החירות בליל זו, אנו אוכלין תיכף מצה, להודות על החירות, ויראו עינינו וישמח לבנו ותגל נפשנו בישועתך באמת. ויש להכין עצמו וביתו כעומדים סמוכים להגאולה, אשר אדיר הוא יבנה ביתו בקרוב, ועוד בשנה זו נזכה לאכול שם מן הזבחים ומן הפסחים בביאת בן דוד במהרה בימינו אמן.

מצד המזבח שמעכב לזריקת הדם, ונצרכה נבואה להעיד על מקום המזבח (ובחיים שם). או מצד בגדי כהונה שמעכבין העבודה, ואין לנו דם חלזון לתכלת, ומי יברר צבע הארגמן. גם אי יכולין להקריב בכהני חזקה, שאין לנו כהנים מיוחסים. ועם כל זה דעת הגאון רבי עקיבא איגר וחתנו החתם סופר זצ"ל לקולא, להקריב הפסח בזמנו (עיין שו"ת חתם סופר י"ד סימן רלו), והשתדל בזה למעשה נכדם הגאון בעל התעוררות תשובה (עיין שו"ת התעוררות תשובה, בהגהות עקבי סופר, אר"ח סימן רפ), אלא שאנוסים אנו בזמנינו מצד האומות. אבל אם יבוא הגואל בתחלת חודש ניסן, אף שלא יבנה הבית עד אחר יום י"ד, מכל מקום אליהו הנביא יתרץ קושיות ואיבעיות, וביחד עם מלך המשיח יבררו תיכף מקום המזבח ובגדי כהונה, ויחוסי כהונה (עיין עדיות ה-ז), ושפיר יוכלו להקריב הפסח לכולי עלמא גם בלי הבית. ועל כן שפיר אנו קורין פרשת הפסח בכל שנה, כי יתכן שבשנה זו תהא שנת גאולתנו, ונזכה עוד להקריב הפסח על כל פנים במקום המקדש.

גם יתכן שיוכלו לשחוט הפרה אדומה בזמנה, כדי שיוכלו להזות בשלישי ובשביעי. ויש לברר אם שוחטין גם פרה אדומה אף על פי שאין בית, דהגם דכתיב (במדבר יט-ד) והזה אל נוכח פני אהל מועד מדמה שבע פעמים, אולי די נגד אויר אהל מועד אף על פי שאין כאן בית. גם יתכן שיתגלה אז מאפר פרה האדומה שעשה משה [עיין בפירוש מהרז"ו על המדרש רבה (במדבר יט-ו), ובתוספות יום טוב (פרה ג-ג) דכשיבא הגואל ואליהו יראנו האפר פרה שנגנז], ושפיר נוכל להזות

הגליון הזה נתנדב על ידי

מוה"ר ר' אלעזר יואל גאלדברגער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למזל טוב	הרב ר' יודא באדאנסקי שליט"א לרגל השמחה השרויה במעונו באירוסיו בתו למזל טוב	ברכת מזל טוב להרה"ג ר' יוסף זילבער שליט"א דומ"ץ בית מדרשו תפארת יהושע - מאנסי לרגל השמחה השרויה במעונו באירוסיו בתו למזל טוב
מוה"ר ר' דוד לייב פאלל הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למזל טוב	מוה"ר ר' אברהם שטרייכער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצות	מוה"ר ר' יוסף אקערמאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוסיו בנו החתן משה גי"ו למזל טוב